

Toruń, dnia 4 listopada 2024 r.

Dr hab. Violetta Kwiatkowska-Wójcikiewicz, em. prof. UMK

Ul. Św. Katarzyny 12/1, 87-100 Toruń

Tel. 609-88-00-56

Recenzja

Rozprawy doktorskiej mgr Izabeli Skrzypczak

pt. Kryminalistyczne aspekty zwalczania przestępstw z wykorzystaniem środków funduszy unijnych

I. Uwagi wstępne

Moim zdaniem, publiczna obrona rozprawy doktorskiej, jako etap wieńczący procedurę uzyskiwania stopnia naukowego doktora, wymaga:

- przygotowania rozprawy doktorskiej i oceny jej przez samodzielnych pracowników naukowych,
- autoprezentacji doktoranta w zakresie reprezentowanej dziedziny naukowej i obrony wszystkich zagadnień związanych z pracą, poprzez metodologię, na wnioskach końcowych kończąc.

Biorąc pod uwagę pierwszy element, to nie mam wątpliwości, że przedłożona rozprawa doktorska Pani magister Izabeli Skrzypczak zasługuje na pozytywną ocenę. Z jednej strony należy podkreślić niezwykle trafny wybór tematu dysertacji, oraz przeprowadzone badania empiryczne.

Nie ma wątpliwości, że wejście Polski do Unii Europejskiej spowodowało napływ środków finansowych do naszego kraju na różnego rodzaju ważne przedsięwzięcia. Napływ tychże środków powoduje wzrost zagrożeń w obrocie gospodarczym i finansowym. W celu pozyskania środków unijnych sprawcy decydują się przedsięwbrać różne formy działań przestępczych, godząc tym samym w

interesy UE. Zatem konieczne stało się badanie nielegalnych sposobów pozyskiwania środków i zapobieganie tego rodzaju przestępczości. Słusznie zatem Autorka dysertacji postanowiła zgłębić i zbadać to zagadnienie.

Uważam, że zasadniczo treść i metodologia badań, o czym szerzej później, budzą aprobatę i dowodzą, że Doktorantka pragnęła samodzielnie rozwiązać istotny problem naukowy, o czym świadczą kilkutorowe badania, co Jej się z resztą udało. Autorka na potrzeby swojej pracy wykorzystwała obszerną literaturę dotyczącą analizowanych zagadnień.

W recenzowanej pracy wyraźnie widać fascynację wybranym tematem i pasję badawczą Autorki. W szczególności przeprowadzone badania potwierdziły trafność dokonanego wyboru tematu rozprawy.

II. Ocena szczegółowa

Rozprawa składa się ze wstępu, który poprzedzony został wykazem skrótów, dwóch części – części teoretycznej i części empirycznej, zakończenia, spisu tabel, bibliografii, wykazu aktów prawnych, netografii, wykazu orzeczeń, dokumentów, wykazu wykresów, tabel i załączników. Część teoretyczna składa się z dziewięciu rozdziałów, a część empiryczna z pięciu.

Oczywiście, jak to zawsze bywa, już w pierwszych słowach **Wstępu** Autorka wyjaśnia, dlaczego postanowiła opisać i zbadać zagadnienie przestępczości z wykorzystaniem środków z funduszy unijnych, uwzględniając też kryminalistyczne aspekty jej zwalczania.

Zwróciła też uwagę, że badany problem jest trudny nie tylko w teorii, ale i dla praktyki organów ścigania zatem postanowiła w swojej rozprawie skupić się na ustaleniu źródeł informacji o przestępstwie przeciwko środkom unijnym, ale też na *modus operandii* sprawców przestępstw, znaczeniu biegłych i ich opinii w tego rodzaju sprawach, analizie innych dowodów wykorzystywanych w praktyce.

Warto podkreślić, że Autorka wykorzystwała obszerną literaturę oraz ogrom aktów prawnych, różnej rangi - Polskich i unijnych. W swojej rozprawie

wykorzystała kilka metod badawczych – anonimowe ankiety skierowane do prokuratorów, badania aktowe oraz badania ankietowe przeprowadzone w instytucjach udzielających dotacji ze środków UE.

Rozdział 1 dysertacji pt. **Fundusze Unijne. Zagadnienia wprowadzające** został poświęcony pewnym zabiegom porządkującym problematykę. Zatem znalazło się w nim siedem podrozdziałów, w których scharakteryzowano: budżet UE, strukturę funduszy unijnych, beneficjenta, mechanizmy i procedury przydzielania funduszy unijnych, wybór projektów do finansowania, kontrolę w trakcie realizacji projektu i po jego zakończeniu, ramy prawne ochrony środków unijnych w świetle prawa unijnego i polskiego. Bez tej analizy nie byłaby możliwa dalsza analiza problematyki przestępstw przeciwko funduszom unijnym.

Rozdział 2 został poświęcony **Czynom naruszającym interesy finansowe Unii Europejskiej** i składa się z dwóch podrozdziałów, z czego drugi podrozdział zawiera cztery subpodrozdziały, w którym Doktorantka scharakteryzowała pojęcie nadużycia finansowego oraz omówiła te najczęściej popełniane przestępstwa z wykorzystaniem środków unijnych – fałszerstwo dokumentów, korupcję, zmywy przetargowe oraz konflikt interesów.

W **Rozdziale 3** zatytułowanym – **Profilaktyka, zwalczanie nadużyć i ochrona interesów finansowych Unii Europejskiej** Autorka scharakteryzowała organy państwowe przeznaczone do wykrywania i zwalczania przestępstw popełnianych na szkodę tychże interesów, a w szczególności takie jak: OLAF – czyli Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć finansowych, Eurojust, Europol, Prokuraturę Europejską. Ponadto w drugim podrozdziale omówiła funkcjonowanie organów Unii Europejskiej przeznaczonych do wykrywania i zwalczania przestępstw popełnianych na szkodę interesów finansowych UE, w tym Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Policję, Prokuraturę, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Urząd Zamówień

Publicznych, Departament Ochrony Interesów Finansowych UE. W trzecim podrozdziale natomiast przedstawiła zagadnienia służące zapobieganiu nadużyciom finansowym, w tym takie problemy jak: prewencja, system kontroli wewnętrznej, ryzyko nadużyć finansowych, funkcjonowanie mechanizmów raportowania, wykrywanie nadużyć i korupcji, sygnałów ostrzegawczych, obowiązku informowania KE o nieprawidłowościach, przekazywanie spraw organom ścigania oraz skutki nieprawidłowości dla samych beneficjentów projektów. Analiza tych środków mających zapobiegać nadużyciom może sugerować, że trudno jest popełnić takie przestępstwo, a jednak...

Rozdział 4 pt. **Źródła informacji o przestępstwie** zawiera wyszczególnione informacje pozyskiwane z różnych źródeł, w tym także w ramach czynności operacyjno-rozpoznawczych.

Rozdział 5 pt. **Modus operandi** zawiera teoretyczne rozważania związane ze sposobem działania sprawców przestępstw, w tym także te sposoby działania charakterystyczne dla sprawców przestępstw popełnianych na szkodę interesom UE. Z załączonego zestawienia wynika, że są to w szczególności działania polegające na fałszowaniu dokumentacji. Niestety, zdecydowanie Autorka nie poświęciła temu rozdziałowi należytej uwagi, zagadnienie ujęto w dużym skrócie. Lepiej byłoby uwzględnić *modus operandi* sprawców działających na szkodę interesom UE przytaczając wyniki swoich badań oraz obok *modus operandi* stworzyć portret charakterystycznego w tego typu sprawach sprawcy. Zabrakło też rozważań związanych z przygotowaniem, dokonaniem i zachowaniem się sprawcy po popełnieniu przestępstwa. Czy te wszystkie etapy występują w tego rodzaju przestępstwach?

Kolejne rozdziały **Rozdział 6, 7, 8, 9**, a poświęcone oględzinom miejsca i rzeczy, przesłuchaniu, badaniu treści dokumentów, opiniom biegłych oraz

pozostałym źródłom dowodowym powinny być zamieszczone w jednym rozdziale np. pt. **Czynności dowodowe realizowane w sprawach przestępstw z wykorzystaniem funduszy unijnych**, gdzie punktem wyjścia byłaby realizowana czynność dowodowa lub też można było wyjść od **Źródeł dowodowych występujących w sprawach przestępstw z wykorzystaniem funduszy unijnych**. A tak powstał bałagan czynności dowodowych, środków dowodowych etc. Poza tym Doktorantka zbyt często utożsamia ze sobą czynności dowodowe ze źródłami czy środkami dowodowymi, czego nie powinna robić osoba, która ukończyła studia prawnicze. Do tego te rozdziały są bardzo słabo opracowane teoretycznie, a mają stanowić o kryminalistycznym aspekcie tej rozprawy. Doszło także do zakłócenia proporcji rozprawy co do wielkości poszczególnych rozdziałów. Cztery rozdziały znajdują się na 28 stronach, a rozdział o oględzinach liczy zaledwie 4 strony. Jest to zdecydowanie najslabsza część rozprawy.

Część empiryczna składa się z pięciu rozdziałów.

Rozdział pierwszy tej części, czyli Rozdział 10 to **Opis badań własnych**, który rozpoczyna się od pytań badawczych, których Autorka zadała 20, które, niestety, ułożone zostały w sposób przypadkowy i chaotyczny np. pyt. 3 Jakiego rodzaju opinie biegłych były wykorzystywane w toku postępowań w sprawach o przestępstwa godzące w interesy finansowe Unii Europejskiej? powinno zostać zadane po pyt. 8 Czy w ramach prowadzonego postępowania korzystano z opinii biegłego? Wydaje się, że pytanie 11 Jaka była kwalifikacja prawna czynu? powinno zostać zadane wcześniej etc.

Doktorantka w drugim podrozdziale rozdziału 10 informuje nas o przyjętych metodach badawczych – metodę wywiadu w postaci badań ankietowych, metodę badań danych archiwalnych oraz metodę studium przypadku. Odpowiednie kwestionariusze pozwalające na prowadzenie badań Autorka zamieściła w Załącznikach 1, 2, 3. Badaniami ankietowymi objęto prokuratorów oraz instytucje udzielające dotacji ze środków unijnych, niestety nie podano tutaj populacji, na

której przeprowadzono badania. Doktorantka podaje natomiast liczbę zbadanych akt spraw, których było 21 (s.189). W ramach tej części badań aktowych Autorka napisała, że „...Kolejno dokonano oględzin przedmiotowych akt pod kątem uzyskania odpowiedzi na przyjęte pytania badawcze:” lecz po dwukropku nie ma wymienionych żadnych pytań. Zatem nie wiadomo czy wcześniej sformułowane pytania badawcze dotyczą też tego badania aktowego.

W Rozdziale 11 pt. **Prezentacja wyników badań ankietowych** Doktorantka omówiła szczegółowo przebieg badań ankietowych, przeprowadzonych wśród 565 prokuratorów prokuratur różnych szczebli. Celem tych badań było uzyskanie informacji dotyczących – źródeł informacji o przestępstwie, *modus operandi* sprawców, rodzaju zlecanych opinii kryminalistycznych, przeprowadzonych dowodów, ustalenia praktyki prowadzonych postępowań przygotowawczych. Wyniki badań w poszczególnych województwach były zróżnicowane, co do pytania o źródła informacji o przestępstwie.

Pytanie drugie związane było z *modus operandi* sprawców przestępstw z wykorzystaniem funduszy unijnych i tutaj także odpowiedzi były zróżnicowane.

W przypadku pytania trzeciego - o rodzaj wykorzystywanych opinii kryminalistycznych w postępowaniach przygotowawczych dominującymi okazały się te opinie biegłych z zakresu badania pisma ręcznego, podpisów i dokumentów oraz opinie z zakresu finansów, rachunkowości i przepływów finansowych.

Na pytanie o inne dowody przeprowadzone w sprawach dominującymi okazały się przesłuchania świadków, badania rachunków bankowych/przepływów finansowych oraz badanie dokumentów podmiotów objętych przedmiotem postępowania.

Szkoda, że Doktorantka podała tylko liczbę ankietowanych prokuratorów, a nie podała ich liczby w poszczególnych województwach w prokuraturach rejonowych i okręgowych. Szkoda też, że nie podała zestawień zbadanych wszystkich prokuratorów w kontekście poszczególnych pytań.

Rozdział 12 zawiera **Prezentację wyników badań aktowych**, których Autorka wymienia 24 (s. 259), dlaczego wcześniej na stronie nr 189 napisała o 21 badanych aktach. Te badania archiwalne dają czytelnikowi obraz dokonywanego czy dokonywanych przestępstw oraz pokazują skalę nadużyć finansowych, a także przebieg postępowań w tego rodzaju sprawach.

Rozdział 13, przedostatni, zawiera **Prezentację wyników badań ankietowych skierowanych do instytucji udzielających dotacji ze środków Unii Europejskiej**, na potrzeby której zbadała Autorka 14 instytucji. Celem badania było ustalenie źródeł ujawniających popełnienie przestępstwa, uzyskanie informacji o sposobie działania sprawcy oraz o wewnętrzne pozakarne zlecenie opinii biegłych. Oprócz tych kluczowych zadano też inne pytania, szkoda, że te pytania nie zostały wyróżnione *boldem*. Praca byłaby wówczas bardziej przejrzysta, a wnioski czytelniejsze.

Krytycznie muszę się odnieść przeliczeń procentowych przy populacji 14 instytucji - „nie wolno obliczać odsetków, gdy całkowita liczba przypadków jest niższa od 50” H.M. Blalock, *Statystyka dla socjologów*, Warszawa 1977, s. 39.

Rozdział 14, ostatni, stanowi **Dyskusja wyników**, która jest mało czytelna. Osobiście wolałabym omówienia wyników badań w poszczególnych rozdziałach, w których przedstawiono badania, a wyniki całości mogłyby się znaleźć w zakończeniu. Doktorantka nie ponowiła prezentacji pytań badawczych i na nie, nie odpowiedziała. Oczekiwałam także skonstruowania *modus operandi* sprawców przestępstw z wykorzystaniem funduszy unijnych oraz modelu postępowania w tego rodzaju sprawach.

W **Zakończeniu** Autorka zreasumowała wcześniej przeprowadzone analizy i badania, stwierdzając, że „w przestępstwach popełnianych na szkodę interesów

finansowych UE potencjalny sprawca jest znany organom ścigania zazwyczaj od samego początku, nie trzeba go wykrywać, konieczne staje się ujawnienie i udowodnienie zarzucanych mu czynów.” W tych sprawach „procedura poszukiwania dowodów biegnie od sprawcy do przestępstwa”. (s. 390) Zauważyła też, że instytucje unijne posiadają niezbędne uprawnienia niezbędne do ich ochrony, ale „brakuje właściwej koordynacji w podejmowanych przez nie działaniach i skutecznych narzędzi w rozwiązywaniu stwierdzonych problemów”. (s. 390-391)

Doktorantka postuluje również stworzenie centralnej bazy danych na szczeblu unijnym. Konieczne, Jej zdaniem, są szkolenia pracowników instytucji udzielających dofinansowań, kontrole skarbowe oraz kontrole w zakresie realizacji projektów.

Słusznie też zauważa, że istotnym elementem w tego rodzaju przestępczości jest akces Polski do struktur Prokuratury Europejskiej. Niewątpliwie też wiedza w zakresie kryminalistyki powinna być doceniana i wykorzystywana wśród pracowników instytucji udzielających dofinansowań.

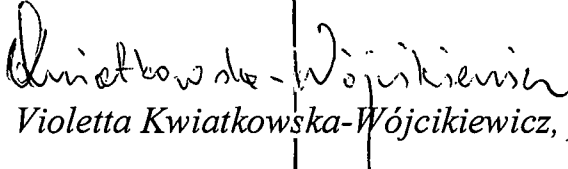
W pracy występują usterki literowe np. Horyszewski zamiast Horoszwski (s. 391, 395, interpunkcyjne i stylistyczne. To co razi, to podwójne spacje w tekście oraz to, że kilkadziesiąt zdań rozpoczyna się z małej litery zamiast wielkiej. Niestety, ale jest to współcześnie nagminne, Autorka niezwykle często używa, nadużywa słowa „zjawisko” na określenie problemu czy zagadnienia Do tego słowo „odnośnie” łączy się z „do”, powinno być „odnośnie do”. Nie rozumiem też logiki pisania słowa „beneficjent” raz z małej, raz z wielkiej litery. Drobne błędy w zakresie redakcji czasopism w przypisach.

Jednakowoż te usterki nie rzutują znacząco na wartość samej pracy i jej pozytywną ocenę. Pragnę podkreślić trafny wybór tematu i jego realizację.

III. Konkluzja recenzji

Doktorantka w swojej rozprawie wykazała, że potrafi przemyśleć i przygotować badania naukowe oraz opracować ich wyniki. Kilkutorowe badania świadczą o tym, że Doktorantka wniosła niewątpliwie swój własny, autorski, istotny wkład, realizując dobrze przemyślane badania. Jej praca stanowi wkład w rozwój prawa europejskiego, administracyjnego i skarbowego.

Konkludując, stwierdzam z pełnym przekonaniem, że rozprawa doktorska Pani mgr Izabeli Skrzypczak pt. *Kryminalistyczne aspekty zwalczania przestępstw z wykorzystaniem środków funduszy unijnych* **spełnia kryteria** wyznaczone w art. 13 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, zatem wnoszę o dalsze procedowanie w przewodzie.

Dr hab. Violetta Kwiatkowska-Wójcikiewicz, prof. UMK

Dr hab. Violetta Kusztowska - Wójcikiewicz prof. dr hab. K

ul. Św. Krzysztofa 12/11

87 - 100 Toruń

R

(00)459007734863675660

UNIwersytet Śląski
w Katowicach
PK Katowice 1118

wpłynęło 07-11-2024

godzina:

podpis:

WPIA | DECI | N

(00)459007734863675660

Poczta Polska

Oplata pobrana

980

gr

2023

Mgr Joanna Debernic
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Śląski
ul. Bankowa 11b
40-007 Katowice